

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilainsäädännön

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa otsikossa mainitusta mietinnöstä. Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksemme ja toteamme lausuntonamme seuraavaa.

Lobbaaminen ja tietojen vaihtaminen ovat keskeinen osa demokratiaa. Tietojen vaihtaminen päättäjien ja lainvalmistelijoiden sekä eri tahojen välillä varmistaa laadukkaamman lainsäädännön ja päätöksenteon. Mitä avoimemmin ja läpinäkyvämmiin lobbaamista toteutetaan, sitä paremmassa ja luotettavammassa asemassa se on osana päätöksenteon pohjaa. ET kannattaa avoimuusrekisterin perustamista Suomeen, jotta lainsäädäntöön ja budjettivaltaan kohdistuva vaikuttamistyö on mahdollisimman avointa ja läpinäkyvää, ja jotta voidaan hälventää vaikuttamistyöhön kohdistuvia epäluuloja.

ET kannattaa soveltamisalaksi ensisijaisesti eduskuntaa ja ministeriöitä. Rekisterin tehtävänä on avata ennen kaikkea lainsäädäntöön ja budjettivaltaan liittyvää vaikuttamistyötä. ET kannattaa, että avoimuusrekisterin käyttöönotossa lähdetään maltillisella soveltamisalalla liikkeelle ja saatujen kokemusten perusteella voidaan tehdä havaittuja tarpeita koskevia laajennuksia soveltamisalaan.

ET pitää tärkeänä varmistaa, ettei sääntely vaikeuta päättäjien ja intressitahojen vuoropuhelua. Avoimuusrekisterin ei tulisi hankaloittaa tarpeettomasti laaja-alaista yhteiskunnallista vuoropuhelua. Avoimuusrekisterin ensisijaisena tavoitteena on tehdä avoimeksi lainsäädäntöön ja budjettivaltaan liittyvää vaikuttamistyötä, eikä lain seurauksena tulisi samalla rajoittaa vapaamuotoisempaa keskustelua yleisistä ajankohtaisista yhteiskunnallisista teemoista eri tahojen kanssa. Hallituksen esitykseen tai sen perusteluihin olisi hyvä täsmentää, että ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat vain vaikuttamistyö koskien lainsäädäntöhankkeita tai budjettivaltaan liittyviä töitä, eikä ilmoitusvelvollisuus koskisi yleisiä yhteiskunnallisia ajankohtaiskeskusteluita.

Avoimuusrekisterin käyttöönoton kannalta on varmistettava, että hallinnollinen taakka pysyy kohtuullisena. ET pitää hyvänä, että valtiotalouden tarkastusvirasto toimii avoimuusrekisterin viranomaisena. ET pitää mietinnössä esitettyjä ehdotuksia kannatettavina hallinnollisen taakan määrän suhteen. Hallitus esitysluonnoksen 7 §:n 6 momentin mukaan tarkastusvirasto antaa tarkentavaa ohjeistusta avoimuusrekisterin toiminnasta. Ohjeistuksen tarkoituksena on taata, että ilmoitusvelvolliset saavat riittävästi tietoa velvollisuuksistaan. Lisäksi Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia ohjeistuksia siitä, miten ilmoitetaan taloudellisia tietoja sopivassa suuruusluokassa. ET painottaa, että Valtiontalouden tarkastusviraston antamien ohjeistuksen osalta on tärkeää varmistaa, että ohjeistukset ovat ilmoitusvelvollisten saatavilla hyvissä ajoin ennen rekisterin käyttöönottoa ja ensimmäisten toimitusilmoitusten tekemistä. Näin voidaan varmistaa laadukkaat toimintailmoitukset ja niiden keskinäinen vertailukelpoisuus. Ohjeiden sisällössä on otettava huomioon ilmoitusvelvollisten käytännön toteuttamisen mahdollisuudet ja hallinnollisen taakan pysyminen hallitus esityksen mukaisesti kevyenä.

ET pitää erittäin tärkeänä, että ilmoitettavat taloudelliset tiedot ovat arvioita kustannuksista, eikä ilmoitusvelvolliset ole velvollisia antamaan tarkkoja taloudellisia tietoja. Lisäksi ohjeistuksessa olisi myös syytä avata yksiselitteisesti, mitä ilmoitettavat taloudelliset tiedot tulee sisältää, jotta raportointikäytännöt ovat yhdenmukaiset. Jos ohjeet ja tätä myötä käytännöt eivät ole selkeitä, tulevat eri toimijat tulkitsemaan asiaa eri tavalla, ja ilmoittavat eri tavalla luvut. Taloudellisten lukujen raportointi tulisi keskittyä avoimuusrekisterin toimintaan liittyvän taloudellisen tiedon raportointiin eli yhteiskuntasuhdetyön yhteydenpitoon liittyvään rahankäyttöön. Esimerkiksi ulkoisten konsulttien osalta samalta konsulttiyritykseltä on voitu ostaa paljon palveluita, jotka eivät liity vaikuttamistyön yhteydenpitoon tai yrityksen omalla henkilöllä voi olla esimerkiksi vain pieni osa työstään yhteydenpitoa päättäjiin. Tarkkaan ja tarkoituksenmukaisesti ohjeistetut ja ilmoitetut tiedot eivät sisältäisi esimerkiksi sisäisten henkilöiden palkkatietoja kokonaisuudessaan tai jonkun yrityksen kokonaislaskutusta, eivätkä näin antaisi valheellista kuvaa vaikuttamistyön yhteydenpitoon käytetyistä resursseista.

Avoimuusrekisterin soveltamisen tukemiseen perustettava neuvottelukunta on tärkeä elin, sillä sen kautta pystytään kehittämään käytäntöjä. ET pitää välttämättömänä, että myös neuvottelukunta perustetaan lain voimaantulon jälkeen välittömästi ja sen jäsenenä on myös henkilöitä, esimerkiksi keskusjärjestön edustajia, joilla on käytännön osaamista vaikuttamistyöstä. Edellä mainitun avulla varmistetaan, että avoimuusrekisterin toimintaa, kuten laadittavien ohjeiden sisältöä, voidaan myös neuvottelukunnan toimesta kehittää jo alusta alkaen ja näin varmistaa avoimuusrekisterin käytännön toteutettavuus ilmoitusvelvollisten näkökulmasta. Neuvottelukunnan on tarkoitus laatia

suositukset hyvästä edunvalvontatavasta. ET näkee, että neuvottelukunnalla voisi olla laajempi rooli ja julkinen budjetti käytettävissään avoimen yhteiskuntasuhdetyön ja näiden hyvän edunvalvontatapojen suositusten viestintään, joka olisi hyvä huomioida kehittämismahdollisuutena jatkotyössä.

Hallituksen esityksen mukaan avoimuusrekisterilaki muodostaa erityislakina oikeusperustan, jonka nojalla myös liikesalaisuudet tulee julkaista. Edelleen esityksen mukaan, koska julkaistavat tiedot avoimuusrekisterissä ovat hyvin yleisellä tasolla, on kuitenkin hyvin epätodennäköistä, että ne sisältäisivät liikesalaisuuksia. ET korostaa, että liikesalaisuuksien tai muiden luottamuksellisten julkaisemisen osalta on varmistettava kilpailevien toimijoiden mahdollisuus käydä keskusteluja päättäjien kanssa ilman muiden toimijoiden tilaisuutta saada tietoja keskustelujen sisällöstä, joka voisi ohjata muiden markkinakäyttäytymistä. Erityisesti liikesalaisuuksien suojeleminen on otettava huomioon ilmoitusvelvollisille laadituissa ohjeissa. Esimerkiksi yritysten käyttäessä vaikuttamistyössä apuna vaikuttajaviestintätoimistoa on ohjeissa huomioitava, että ilmoitusvelvollisuuden tarkkuus koskisi vain lainsäädäntöhanketta, mutta ilmoituksessa ei olisi velvollisuutta yksityiskohtaisesti kuvata yrityksen nimenomaista tarkempaa vaikuttamistarvetta, jonka takia vaikuttajaviestintätoimisto on palkattu, jotta yritysten liikesalaisuuksia suojeltaisiin.

Naukkarinen Saara
Energiateollisuus ry